

Nr 1250

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., i anledning av det allmänna prisstoppet.

(Lika lydande med motion nr 1463 i Andra kammaren)

Gällande lag medger motionsrätt utöver inom ordinarie allmän motions-tid samt i anledning av särskild proposition även på grund av inträffad särskild händelse av väsentlig räckvidd.

Sådan rätt föreligger uppenbarligen nu i anledning av regeringens i hög grad extraordinära åtgärd att utan att riksdagens bifall förut inhämtats införa prisstopp och förordna att för en vara visst pris icke får överskridas. Allmän prisregleringslag av den 1 juni 1956 tager i första hand sikte på läget vid krig eller krigsfara. Därutöver föreligger möjlighet att, utan att avvakta riksdagens hörande, för viss tid och under förutsättning att åtgärden senare underställes riksdagen förordna angående fastställande av högstpriser, om av annan orsak än som ovan nämnts "uppkommit betydande fara för allvarlig stegring av allmänna prisläget inom riket" (§ 1 mom. 3).

Redan åtgärder på grund av sådant krisläge torde kunna motivera motionsrätt i anslutning härtill. Därutöver torde ingrepp i fråga om prissättning på ett område där, enligt riksdagens beslut samt efter överenskommelse med jordbrukarorganisationerna, särskilda normer för prissättning gäller väl kunna motivera motsvarande motionsrätt.

Bortsett från om regeringens prisstoppsbeslut, omfattande enbart mjölk och mejeriprodukter, köttvaror, margarin och vissa spannmålsprodukter, verkligen kan anses vara av räckvidd att omfatta lagens begrepp om "allmänna prisläget inom riket" är det uppenbart att inträffade och eventuellt förestående prishöjningar ingivit betydande oro. Uppenbarligen beröres därav också ett område som måste bedömas som mycket ömtåligt — kanske den socialt ömtåligaste delen av hela den alltmer omfattande indirekta beskattningen av varor m.m. — nämligen livsmedelskostnaderna.

Den tidigare s. k. Wigforsska omsättningsskatten (1941—1946) undantog från beskattningen viktigare livsmedel, såsom bl. a. mjölk, grädde, smör, margarin, ägg, mjöl, gryn och bröd, spannmål, fröer, fodermedel m. m. Inom 1952 års kommitté för indirekt beskattning, vars betänkande avgavs 1957 (SOU 1957:13), anförde ledamoten Ivar Nilzon i reservation följande:

För varje människa är livsmedel — även vid jämförelse med andra viktiga förnödenheter — det mest primära och nödvändiga. Livsmedlens undantagande från beskattning skulle därför vara det lämpligaste sättet att ge de lägsta inkomsttagarna lättnad. — Naturligtvis bör det dock vara möjligt att belägga importerade livsmedel av uppenbar lyxkaraktär med särskilda punktskatter. Om livsmedel undantages från beskattning erhålles i praktiken ett skattefritt bottenavdrag, även med den indirekta beskattningen av särskild betydelse för de lägsta inkomsttagarna.

I remissyttrande över utredningens förslag anförde också statens jordbruksnämnd att mot bakgrunden av de ekonomiska och politiska konsekvenser som en generell varubeskattning kan medföra möjligheterna att från beskattning undanta vissa nödvändighetsvaror, i första hand livsmedelsvaror, nog borde övervägas.

I motioner angående proposition 162 till 1959 års riksdag om införande av allmän omsättningsskatt (I: 548, II: 656) av Ivar Johansson, Gunnar Hedlund m. fl. anfördes bl. a. att en allmän varuskatt tynger hårdast dem som har den svagaste skatteförmågan. Detta framträder, säger motionärerna, särskilt när — som nu föreslagits — oumbärliga varor såsom livsmedel och kläder omfattas av beskattningen. Motionärerna yrkade även avslag på förslaget. I särskild motion (I: 523) yrkades alternativt att, därest omsättningsskatten beslutades, denna icke borde omfatta genom särskilt avtal prisreglerade livsmedel. I förordningen om allmän varuskatt § 10 borde utöver undantagen 1—8 tilläggas som punkt 9 "Jordbruksprodukter, vilkas priser regleras på grundval av mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse".

Propositionen nådde emellertid i riksdagen majoritet såsom en konsekvens av den hållning kommunistiska partiet intog. Skatten höjdes därefter upprepade gånger. Genom beslut 1968 omdanades allmänna varuskatten och blev s. k. mervärdeskatt. Vid införandet bestämdes skatteprocenten för 1960 till 4 procent, för 1962 till 6 procent och för 1965 till 9 procent. Vid öppen debitering — med skatt på skatt — innebär detta i realiteten 10 procent. År 1967 höjdes skatten ytterligare 1 procent. Märkligt nog uttalade finansministern i samband med denna sistnämnda höjning: "Jag är fullt medveten om att försiktighet bör iakttas med höjning av denna skatt."

Den år 1968 beslutade omläggningen till mervärdeskatt fullföljdes genom beslutet i år att från årsskiftet 1970/71 höja skatteprocenten från drygt 11 till 17 procent. Denna skattehöjning sammanfaller i tiden med en kraftig penningvärdeförsämring och därmed sammanhängande levnads-kostnadsfördyring.

Konsumtionsprisindex för livsmedel 1965—1970 (jan.—aug.) visar med indextalet 100 för 1965 följande siffror:

1965	1968	1969	1970							
			jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
100	111	115	119	121	123	123	124	125	127	127

Att en förhöjning av skatteprocenten av angiven storleksgrad måste kraftigt påverka det allmänna kostnadsläget och därmed även livsmedelskostnaderna är uppenbart. I upprepade motioner har under åren kritik framförts i synnerhet mot denna beskattning av livsmedlen. Det har betonats att skatten på utgifter, utan hänsyn till inkomster, försörjningsbörd och ekonomisk bärkraft i övrigt, strider mot tidigare klart godtagna demokratiska principer. Med uppenbar cynism har talats om att "avlyfta" människors köpkraft även i fall då ingen sådan finns. Sjuka, arbetslösa och studerande träffas av denna beskattning. Folkpensionärer, låginkomsttagare samt i allmänhet barnfamiljerna, med många munnar att mätta, drabbas även hårt därav.

Det har sagts att denna beskattning "slår lika" över hela fältet, men det är inte så och detta i synnerhet inte beträffande livsmedel. Beskattningen av de prisbilliga livsmedlen träffar dem som av ekonomiska skäl är hänvisade till att köpa särskilt dessa livsmedel på ett helt annat sätt än de bättre ställda. Det är nämligen inte så att de förmögna konsumerar exempelvis mera bröd, mjölk och potatis än andra, snarare tvärtom.

Det har sagts att dessa klara sociala orättvisor utjämnas genom barnbidrag och pensionstillägg åt folkpensionärer. Hittills torde dock inte beloppen härför ha avvägts så rikligt att det finns anledning ta tillbaka någonting från dessa grupper genom beskattning av livets nödtröft. Det har ingen förnuftig mening att genom en gång på gång höjd skatteprocent öka det skattetryck som prisstegringen skapar för sådana folkgrupper. I all synnerhet är det all anledning att reagera mot att i nuvarande läge åter höja livsmedelsbeskattningen.

Det ständigt återkommande skälet mot undantagande av livsmedel från beskattning har varit att det skulle komplicera skatteredovisningen. Med så mycket krångel som ålägges enskilda på andra områden framstår det som anmärkningsvärt att man tvekar att här göra något till gagn framför allt för de mindre väl ställda.

Det partiella prisstopp som nyligen införts, med särskilda prisbestämmelser just för vissa sådana varor som här avses, visar dock att man här inte står inför olösliga tekniska problem. Den varubeskattning som fanns åren 1941—1946 undantog såsom ovan berörts just vissa livsmedel. Mervärdesskattens konstruktion underlättar visserligen icke sådana undantag. Den allmänna produktionsfördyring för hemmamarknaden som skatten medför har givetvis sina återverkningar på den inhemska livsmedelsproduktionens

omkostnader. Merkostnaden belastar produktionen, men om kostnadsavdragen härför vid beskattning sker på omkostnadskonto eller i form av avdrag för erlagd mervärdeskatt är icke avgörande för lönsamheten. För konsumenterna och även för livsmedelsproduktionens avsättningsproblem innebär det en i nuvarande dyrtidsläge synnerligen önskvärd lättnad, och beskattningen av nödtorften kunde avskaffas. I den utsträckning som prövas nödvändig borde i detta sammanhang ersättning för skattebortfallet beredas genom skärpt beskattning av lyx och umbärliga varor, exempelvis sprit och tobak.

Därför hemställs,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förnyad omprövning av beslutet att höja mervärdebeskattningen till 17 procent med hänsyn till de inträffade stora levnadskostnadsfördyringarna på olika områden;

att därvid en omfördelning av skatten eftersträvas varigenom *dels* från särskild varubeskattning undantages enklare livsmedel såsom produkter av brödsäd, gryn, potatis, mjölk, smör m. fl. mejeriprodukter och margarin ävensom enklare arbetskläder och arbetsskodon, *dels* i den mån det befinner sig erforderligt inkomstförstärkningar beredas genom beskattning av lyxvaror, sprit och tobak, eventuellt andra umbärliga varor.

Stockholm den 16 oktober 1970

Ferdinand Nilsson (cp)
i Kungsängen

Olle Eriksson (cp)

Maj Pehrsson (cp)

Axel Georg Pettersson (cp)

Joh. A. Olsson (cp)

Elvy Olsson (cp)

Ivan Svanström (cp)

Eric Carlsson (cp)

Herbert Hermansson (cp)

Nils-Eric Gustafsson (cp) *Thorsten Larsson (cp)* *N. Ivar Johansson (cp)*

Nils Nilsson (cp)

Harald Pettersson (cp)